

FÖRSVARSKOTTETS BETÄNKANDE 2/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om försvarsmakten och av vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 februari 2013 regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om försvarsmakten och av vissa lagar som har samband med den (RP 8/2013 rd) till försvarskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd, lagstiftningsdirektör Hanna Nordström, regeringsråd Jari Kajavirta, regeringsråd Jouko Tuloisela och äldre regeringssekreterare Iikka Marttila, försvarsministeriet
- Försvarsmaktens personalchef, generalmajor Sakari Honkamaa, logistikchef, brigadgeneral Timo Rotonen och planeringschef, konteramiral Kari Takanen, Huvudstaben
- ordförande Petteri Leino, Underofficersförbundet rf

- organisationssekreterare Pekka Alhovaara, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry
- ombudsman Pekka Tuunanen, Försvarsutbildningsföreningen
- tf. ordförande Ari Pakarinen, Befälsförbundet rf
- huvudförtroendeman, överstelöjtnant Jari Rantala, Officersförbundet rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- arbets- och näringsministeriet
- jord- och skogsbruksministeriet
- Akava ry
- Vapenvägrarförbundet rf
- Puolustusvoimien Diplomi-insinöörit ry
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Finlands Kommunförbund
- Dataombudsmannens byrå
- Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- Delegationen för frivilligt försvar
- Beväringsförbundet rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om försvarsmakten ändras så att försvarsmaktens förvaltningsstruktur blir tredelad. Militärlänen och staberna för länen dras in och den regionala organisation

som baserar sig på regionalbyråer reformeras. De uppgifter som staberna för militärlänen haft överförs till staberna för försvarsgrenarna, till vissa truppförband och till regionbyråerna.

Vid försvarsmakten inrättas ett logistikverk. Till Försvarsmaktens logistikverk koncentreras försvarsmaktens riksomfattande materielanskaffning, miljöärenden och logistiska arrangemang. Verket ska dessutom ansvara för försvarsmaktens övriga materielförvaltning, upphandling och ordnande av hälso- och sjukvård.

Värnpliktslagen förslås bli ändrad så att beväringarna får fria permissionsresor till sin hemort eller bostadsort i Finland.

Ändringar föreslås även i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen, lagen om hälsovården inom försvarsmakten, lagen om befri-

else för Jehovas vittnen från fullgörandet av värnplikt i vissa fall, territorialövervakningslagen, gränsbevakningslagen, militära rättgångslagen och lagen om godkännande av vissa bestämmelser i och tillämpning av konventionen om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring.

Den sistnämnda lagen och de ändrade bestämmelserna i värnpliktslagen om beväringars avgiftsfria permissionsresor avses träda i kraft den 1 januari 2014. Övriga lagar avses träda i kraft den 1 januari 2015.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Enligt programmet för statsminister Jyrki Katainens regering (SRM 2/2011 rd) kommer regeringen att inleda en omfattande reform av försvarsmakten. Republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott har dragit upp riktlinjer för hur reformen ska läggas upp. Det primära syftet med reformen, som ska vara genomförd före 2015, är att säkerställa försvarsmaktens förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag och upprätthålla Finlands försvarsförmåga fram till 2020-talet.

Tanken bakom propositionen är att reformera försvarsmaktens förvaltning och organisation och uppnå bestående kostnadsbesparingar. Enligt expertyttranden är målet att från och med 2015 spara ca 32 miljoner euro årligen genom förvaltningsreformen. Försvarsmaktens sammansättning i fredstid kommer att ses över så att den motsvarar de krympande tjänstgöringsdugliga åldersklasserna och utbildningsbehovet i krigstid.

När man drar ner på utbildningsplatserna bör man se till att garnisonerna har adekvat inkvarteringskapacitet även på sikt, understryker utskottet.

I en del fall måste lagar och förordningar ändras innan administrativa beslut kan fattas om de or-

ganisationsreformer som avses träda i kraft den 1 januari 2014 respektive den 1 januari 2015. I beredningen av dessa administrativa beslut har man utgått från att besluten fattas sommaren 2013 när författningsändringarna blivit stadfästa.

Lag- och förordningsändringarna i propositionen handlar i många stycken om tekniska korrigeringar och justeringar på grund av ändringar i organisationsstrukturen och uppgifter. De viktigaste ändringarna i lagarna är att militärlänen dras in och ett logistikverk inrättas vid försvarsmakten.

Sammantaget sett anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen, men med följande synpunkter och ändringsförslag.

Ny förvaltningsstruktur

De uppgifter som staberna för militärlänen haft överförs på arméstaben, vissa truppförband och till dem administrativt hörande regionbyråer. Begreppet militärlän försvinner, landskapstruppernas ställning och uppgifter tydliggörs, de lagfästa uppgifterna till följd av konventionen om förbud mot kemiska vapen flyttas över till Försvarsmaktens forskningsanstalt, behandlingen av skyddsområdestillstånd enligt territorialöver-

vakningslagen ändras och de värnpliktigas ställning förbättras.

Militärlänen har fyllt en central funktion då det gällt att ordna och utveckla utbildning i frivilligt försvar. Utskottet ser det som angeläget att reformen inte försämrar villkoren för frivilligt försvar och anknytande utbildning, utan att utbildning och stöd för reservistverksamhet kan ges överallt i landet.

Utskottet inskräpper att regionbyråerna måste garanteras tillräckliga resurser för att kunna fullfölja försvarets samhällsroll i samråd med icke-statliga organisationer.

Det är viktigt att regionbyråerna även framöver utgår från det breda säkerhetsbegreppet när det gäller samarbete med andra myndigheter. I reformen bör man försäkra sig om att i synnerhet polisen och räddningsväsendet kan finna en samarbetspartner i de nya regionbyråerna. Dessutom får man inte glömma bort regionbyråernas roll i mottagningen och behandlingen av ansökningar om civiltjänstgöring.

Utskottet ställer sig bakom propositionen, eftersom den förbättrar beväringarnas ställning såväl socialt som ekonomiskt. Beväringarna ska nämligen få fria permissionsresor till sin hemort eller bostadsort i Finland eller av särskilda skäl till någon annan ort i Finland som de har särskilda personliga band till. På arbets- och näringsministeriet pågår arbetet på en liknande ändring i civiltjänstlagen. Det innebär att även civiltjänstgörare får kostnadsfria resor. Propositionen kommer att lämnas till riksdagen i september 2013.

Utskottet anser att myndigheterna och kommunerna bör undersöka möjligheterna att bibehålla de skjutbaneområden som blir överflödiga i och med försvarsmaktsreformen för sitt ursprungliga ändamål.

Försvarsmaktens logistikverk

Regeringen föreslår att Försvarsmaktens logistikverk inrättas den 1 januari 2015. Enligt expertyttranden är det tänkt att uppnå dels bättre

funktionalitet, dels kostnadsbesparingar. Till verket koncentreras försvarsmaktens materialupphandling, miljöärenden och logistik. Det ska också svara för materieförvaltningen i övrigt, upphandling, lokalförvaltning och ordnande av hälso- och sjukvård inom försvarsmakten. Totalt kommer logistikverket att ha ca 2 300 anställda.

När logistikverket planerades hade man som alternativ ett centraliserat system, att utveckla det nuvarande systemet och en modell med två verk. Enligt rapport till utskottet är det nuvarande logistiksystemet ett mellanting mellan ett differentierat och ett fullständigt integrerat system, och därför förekommer där överlappningar i såväl funktioner som strukturer.

Den nu föreslagna modellen förväntas ge synergifördelar, minimera överlappningar, minska personalnumerären och harmonisera försvarsgrenarnas logistiska ansvarsområden. Det är ett projekt fyllt av utmaningar, och det avviker från den nuvarande strukturen radikalt och tar lång tid att etablera. I många andra länder har man gått in för en liknande lösning. När det gäller upphandling kommer försvarsministeriet också i fortsättningen att vara den som fattar beslut och har hand om projektstyrningen.

Den ekonomiska konsekvensen av det nya logistikverket väntas bli en inbesparing på ca 29 miljoner euro från och med 2015. Av den summan beräknas personalminskningen ge ca 27 miljoner euro.

Konsekvenserna för försvarsmaktens personal

I försvarsmaktsreformen uppges utgångspunkten för personalplaneringen ha varit att bevara den kritiska kompetensen, särskilt med hänsyn till krigstida krav. I försvarsmaktens sammansättning 2015 ingår 12 300 uppgifter, av vilka 8 000 är militära och 4 300 civila. I takt med att planeringen framskridit har civiluppgifternas relativa andel ökat. Just nu hotas 496 personer av uppsägning. Ungefär 250 personer torde komma att ingå i den överdimensionerade personalstyrkan på grund av nära förestående pensionering.

De lediga uppgifterna är ca 300 till antalet. I runt tal 2 000 personer kommer att förflyttas till annan ort.

Det är viktigt, menar utskottet, att ge akt på vilka de socioekonomiska följderna blir av att byta arbetsort och inte kunna leva tillsammans med familjen, och det är lika viktigt att göra en konsekvensbedömning av detta och andra vitala frågor som påverkar personalen när en lämplig tid förflutit från det att beslutet sattes i verket. Vidare gäller det att bevaka hur reformen påverkar personalens arbetsbörda och arbetshälsa.

Propositionen nämner bara i förbifarten könskonsekvenserna av reformen. Proportionellt sett slår personalreduktionen främst mot civiluppgifter och då något oftare mot kvinnor än mot män.

En samlad könskonsekvensbedömning bör göras redan när reformer planeras,

understryker utskottet. Den aspekten bör vägas in också i framtida reformprojekt inom försvaret.

Utskottet instämmer i expertyttrandena om att bästa praxis för omställningsskydd och statsförvaltningens personalpolitiska principer bör tillämpas på dem som sägs upp. Utskottet noterar med tillfredsställelse försvarsförvaltningens ambitioner att införa enhetlig praxis, öppenhet och jämlikhet i sin personalpolitik. Förflyttningen av personal bör såvitt möjligt bygga på frivillighet, menar utskottet.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslagen utan ändringar.

Helsingfors den 4 juni 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jussi Niinistö /saf
vordf. Seppo Kääriäinen /cent
medl. Thomas Blomqvist /sv
Pekka Haavisto /gröna
Timo Heinonen /saml
Mika Kari /sd
Esko Kurvinen /saml
Pentti Oinonen /saf
Tuula Peltonen /sd

Eero Reijonen /cent
Mikko Savola /cent
Ismo Soukola /saf (delvis)
Eero Suutari /saml
Pauliina Viitamies /sd
Sofia Vikman /saml
Tuula Väättäinen /sd
Jyrki Yrttiaho /vg.

Sekreterare var

utskottsråd Juha Martelius.